

שמיכת הבובה

יאנוש קורצ'אק, כתבים כרך ה', עמ' 277-280
תרגום: אורי אורלב

- סבתא, קר לבבה במטה, אין לבבה במה להתכסות - פטפטה ידז'יה בת השלוש.
- את רוצה שסתבא תתפר שמיכה לבבה?
- סבתא תתפל שמיכה לבבה? - חוזרת ידז'יה על דבריה בנימת שאלה ובקשה כאחד, שהיא אפניית לילדים. - ומתי סבתא תתפל את השמיכה?
- סבתא תקף תתפר.
- תקף?
- סבתא קמה מכרסמה ומדשדשת אל הארון על רגליה הכואבות, מחפשת בין חתיכות בד שונות שיש לכל סבתא הרבה כמוהו בארונה.
- הנה יש, זה יהיה טוב.
- סבתא מוציאה מן הארון שרוול... משמלת החתנה שלה.
- כן, שמלת החתנה.
- סבתא מוציאה חוט ומחט, מספרים, ומניחה הכל על שרפרף, מרכיבה משקפים, יושבת בכרסה ומתחילה לפרם את השרוול.
- שמלת החתנה. בשמלה הזאת נשבעה לאהב את בעלה ולצית לו כשהיתה נערה צעירה. השרוול הזה נח על כתפו כאשר רקדה עמו בחתנה. לבה פעם בחזקה מלא צפיה, אמונה, אהבה. היא רקדה ועוד איד. שמלת החתנה! כאשר מדדה אותה בפעם הראשונה אמרה התופרת, אשה חביבה: "אה, אין בכלל תקונים, גברת, סימן שתהיי מאשרת".
- היא לא היתה מאשרת: בעלה נפטר והיא נותרה אלמנה עם ארבעה ילדים. נשארה נאמנה לו עד יום מותה ומעבר לו. התמסרה לעבודה. הקטנים גדלו, למדו, התפתחו, והיא עבדה, עבדה, עבדה.
- היא בחרה לה מקצוע קשה, אבל משתלם ונאצל: מולדת. כמה לילות עברו עליה ללא שנה, כמה פעמים חזרה הביתה אחרי העדרות של ימים אחדים, היתה נופלת לכסא ולוחשת חרש:
- לא, זה כבר מעבר לכוחותי.
- הילדים היו מוסרים לה דין-וחשבון איד נהלו את משק הבית בעצמם, הצנפו בחיקה ופנקו אותה, או אז היתה חוזרת ואומרת לעצמה בהחלטיות:
- אני מכרחה.
- כמה צרות וסבל ראתה, כמה ילדים הביאה לעולם העצבות והעמל, כשדמעות נחומים בעיניה.
- ילדיה גדלו, ההוצאות הכפלו, שלשו, אד היא עמדה על משמר המשפחה והקריבה לה את נעוריה, את כוחותיה, את בריאותה ללא כל הסתייגות, הכל למען הילדים, לא כלום לעצמה.
- את בנה שלחה לפרס, מפני שהיה מכשר למוסיקה. הבן השני נצא בעצמו לעולם הגדול ונשאר שם רחוק, מעבר לים, מרתק לארץ זרה, כואב ומתגעגע. דמעה ערפלה את משקפיה כשנזכרה בבנה והחוט שתפר את השמיכה לבבה נעצר לרגע.
- ככל? - שואלת ידז'יה.
- לא, ידז'יה, עוד לא.
- וסבתא חוזרת לתפר את השמיכה משמלת החתנה שלה ולטוות את חוט זכרונותיה.
- הבן חזר מפרס, נשא אשה: הכשרון הכזיב, אבל נשארה ידיעת השפות ובעזרתה הרעים את לחמו ולא פעם היה טעם מר ממלא את פיו.

הוא חי בעגרה קטנה שאין בה תאטרון ולא קונצרט, ולא אנשים שאפשר לדבר אתם על הדברים שענינו אותו ועל המוסיקה שאהב כל כך.

היא כבר השיאה את שתי בנותיה. עכשו גרה יחד עם אחת מהן, השנייה גרה באותו רחוב. היא מאשרת היום בזכות שתי בנותיה הנמצאות לידה, ולבה פועם בחזקה כשהיא נזכרת בבנה החי בעיר השדה ובבן השני... זה שמעבר לים.

פעם המכתב מתאחר, פעם ינק הנכד מרגיש לא טוב, או לינדה הנכדה אדם בגרון. פעם הנכד השני אינו לומד היטב. תמיד קורה משהו כזה או אחר.

שוב הסירה סבתא את משקפיה, נקתה את הזכוכיות הפחות ושוב שאלה הקטנה:

- כבל?

- עוד לא.

סבתא תופרת שמייכה לבבה משרוול שמלת החתונה שלה ועצוב לה, עצוב.

במשך שנות עבודתה, שבהן השקיעה את כל כוחה, ראתה בדמיונה עתיד מזהיר לילדיה שמבטח להם תמורת עמלה וסבלה. היא חלמה על אשר גדול, בהיר ושלם למענם. היום היא חלשה, מתשת מעבודה קשה, מתבוננת בפרי עמלה ושואלת את עצמה:

"האם הענקתי אשר לילדי?"

וקול פנימי אומר לה:

"נתתי להם כל מה שיכלתי, נתתי לעולם יותר ממה שהיתה לו הזכות לדרש ממני. נתתי לעולם ארבע נפשות חושבות, רגישות, נתתי לנכדי הורים נבונים. ונכדי יגדלו ויהיו לאנשים עוד יותר טובים מהוריהם. לא התכחשתי לרעיון הקדמה, לאידאה של עדון נפש האדם במרוצת הדורות".

וסבתא הצמידה את כפות ידיה לתפלה. כעבר רגע שאלה ידויה:

- סבתא מתפללת?

- כן, ילדתי, סבתא מבקשת מאלהים אשר לבני האדם.

- כן? - שואלת הקטנה - והשמייכה כבר תפילה?

- כן, קחי אותה ותכסי את הבבה שלך...

סבתא מתפללת, הנכדה מכסה את בפתה בשמייכה התפורה משרוול שמלת החתונה שלה.